

Давайте повсякчас думати про те, що важливо і для нас, і для нашого оточення: які лідери надихають і чому; які цінності та поведінка значущі для вияву найкращих рис членів команди; як створити цікаве та продуктивне робоче середовище; як правильно оцінювати людей; чи дійсно прагнемо, щоб нас розглядали як справжнього, а не номінального лідера і, головне, що для цього робимо? Відповівши на ці питання з наукової точки зору, можна зрозуміти, що повинен робити менеджер-професіонал:

1. Формувати довіру, мати доброчесність і демонструвати компетентність.
2. Залучати усі зацікавлені сторони до спільних соціально спрямованих амбітних планів.
3. Управляти з емпатією та регулярно звітною перед колективом.
4. Мотивувати кожного члена команди на успіх.
5. Створювати позитивне та заохочувальне середовище.
6. Ставитись до кожної людини з повагою та смиренням.

Тільки за дотримання таких ціннісних орієнтирів суспільство може очікувати на продуктивні результати від діяльності менеджера, який має щоденно докладати зусилля до підвищення рівня знань і навичок кожного члена команди, починаючи з себе!

Список використаних джерел

1. Хилл Н. Думай и богатей. Москва : Агенство «ФАЙР», 1997. 272 с.
2. Стиль управління. URL: https://pidru4niki.com/18271207/menedzhment/stil_upravlinnya (дата звернення 16.02.2021).
3. Киселиця С. В. Дуалізм переконаності: досконаломудрість віри чи нігілізм зневіри // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : Видавництво «Гілея», 2015. Випуск 102 (№11). С.179-182. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe? (дата звернення 26.02.2021).
4. Кремень В.Г., Пазиніч С.М., Пономарьов О.С. Філософія управління: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Національний технічний ун-т «Харківський політехнічний ін-т». Вид. 2-ге, доп. і переробл. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 524 с.

Борзіхіна А. М., здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії І курсу навчання

Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ З БУДЕННИМ ЗНАННЯМ

Вирішення проблем забезпечення розвитку національної економіки та її високого рівня конкурентоспроможності є неможливим без урахування особливого історичного досвіду, культурних традицій, моральних принципів, технологічних засобів життєзабезпечення тощо, які наполегливо здобувалися кожним суспільством або цивілізацією протягом багатовікового існування. Ці чинники, зазвичай, виявляються ментально найвпливовішими. Економіка як відносно самодостатня царина життєдіяльності людини розвивається за специфічними правилами, характерними для конкретної території, а економічна наука змушена на абстрактно-теоретичному рівні вирішувати нагальні

проблеми. Саме такі взаємодоповнюючі характеристики визначають універсальний зв'язок економічної теорії з буденним знанням [1].

Таким чином, актуальною проблемою сьогодення є аналіз взаємодії матеріального виробництва з економічною парадигмою, що є визначальною складовою економічної політики будь-якої країни. Основа парадигми – національно-сміслове поле розвитку, котре будується на традиціях, світорозумінні, історичному досвіді, мові, цінностях та цілях кожного народу, що дає змогу створювати такі зразки економічної культури, які виведуть економіку України і національну методологію на якісно новий світовий рівень функціонування [5].

Тому задля обґрунтування концепції розвитку національної економіки необхідно почати з поняття ментальності та історії його виникнення. Менталітет (ментальність) є системою поглядів, оцінок, норм і умонастроїв, що ґрунтується на наявних у цьому суспільстві знаннях і віруваннях і задає разом з домінуючими потребами та архетипами колективного позасвідомого ієрархію цінностей, переконання, ідеали, схильності, інтереси, світоглядні настанови, що відрізняють цю спільність від інших (засвідчено у наукових джерелах [9; 10]).

Дослідження менталітету має тривалу історію та умовно поділяється на три напрямки: 1) культурологічний, представники якого розглядають ментальність як сукупність уявлень і поглядів людей, що проживають на одній території і в певну епоху; 2) психологічний, згідно якого менталітет – це система поглядів, оцінок, що розкриваються на індивідуальному рівні і ґрунтуються на існуючих у певному суспільстві знаннях, традиціях і віруваннях; 3) соціологічний, у якому ментальність розглядається як історично зумовлені соціальні настрої та установки, що склалися в конкретних умовах [2; 8].

Менталітет визначає досвід і поведінку як індивіда, так і соціальних груп. Основними його властивостями є: 1) латентність – прихованість від безпосереднього спостереження; 2) константність – стійкість і відтворюваність в будь-яких умовах, в тому числі і кризових; 3) амбівалентність – двоїстість, суперечливість прояву; 4) взаємопов'язаність і агрегатність – прояв якісної системності характеристик менталітету [7, с. 25-32]. У цій відповідності зазначимо, що у своєму генезисі класичною політекономією (смітіанством) безпосередньо враховано основи моральної філософії, сама назва якої свідчить про схожості з проблемами ментальності. Подальша історія економічної теорії свідчить, що окремі складові змістовного наповнення ментальності включалися представниками багатьох напрямів і шкіл (переважно гетеродоксії) в предмет економічного дослідження. Причому, зазвичай у якості важливих концептуальних елементів їх теорій. Так, наприклад, у ХХ столітті поняття ментальності активно увійшло у науковий обіг як філософії, соціальної психології, так і економіки. Щодо економічної теорії, то мова може йти про доцільність оперування поняттям економічної ментальності, що впливає на всі сфери життя суспільства [8].

Особливості економічних цінностей і норм поведінки, властиві тією чи іншою мірою для всіх представників будь-якої етнічної групи, характеризують й національну економічну ментальність. Щодо структури економічної ментальності – загальноприйнятої концепції не існує. На нашу думку, можна виокремити наступні структурні рівні її реалізації: а) рівень несвідомого (підсвідомість, колективне несвідоме, трансперсональна свідомість), б) рівень свідомого (освідомлення, рефлексія), в) рівень індивідуальної ментальності, єдність свідомих і несвідомих (підсвідомих, трансперсональних) цінностей, г) рівень ментальності певної соціальної групи, суспільства, єдності загальноприйнятих в їх межах норм і настанов.

Основними елементами економічної ментальності є: 1) стереотипи споживання, 2) цінності, мотиви, норми, зразки, 3) ціннісно-мотиваційне ставлення до праці та багатства, 4) уявлення про прийняття та переваги організаційних форм господарської діяльності, 5)

ступінь сприйняття зарубіжного досвіду [1; 3; 5; 8]. Менталітет, вочевидь, має історичний або суспільний контекст. Економічна ментальність синтезує результати попереднього культурного розвитку, його загальноцивілізаційні, етнонаціональні та інші параметри. Риси ментальності варіюють відповідно до соціально-економічної специфіки його носіїв: статусу, потреб, інтересів цілей тощо. Національний характер (тип) економічної ментальності обумовлює її широку варіативність для різних етносів, націй, жителів різних країн та регіонів. Зазначимо неабиякий вплив на її формування релігійних та моральних норм і принципів [4].

Притаманна переважній більшості українців ментальність відображає тривалу і трагічну історію нашої країни. Можна виокремити, принаймні, чотири групи факторів, які її сформували: 1) мобілізаційно-комунальне виробниче середовище – фактор, який діє з початкових моментів розвитку української нації; 2) православна етика – чинник, надає сильний вплив на розвиток національної культури понад тисячоліття; 3) наздоганяюча модернізація, яка протягом останніх століть змушує українське суспільство знаходитись у стані постійної мобілізації; 4) радянський „експеримент”, під впливом якого протягом більше 70 років здійснювалося цілеспрямоване ідеологічне виховання українців [1; 3].

Доходимо висновку, що менталітет можемо сприймати як специфічне знання про себе та навколишнє середовище, масову свідомість населення, що складається історично і проявляється в єдності усвідомлених норм, цінностей, настанов та ірраціональних мотивів, які відображаються у буденній поведінці. У вузькому сенсі ментальність – це можливість психологічної адаптації людини до конкретного типу господарювання як основної сфери життєдіяльності, яка реалізується в найрозповсюдженіших схемах дії. У широкому сенсі ментальність є принциповою властивістю суспільної діяльності людини як суб’єкта, внутрішня логіка її вчинків як основного суб’єкта господарської активності [1, с. 15].

Проведене дослідження дозволило, крім нових рис економічних пріоритетів для вітчизняного соціального суб’єкта, виявити також й нові риси його ментальності, основи суспільної свідомості, адаптованої до радикальних змін соціально-економічної поведінки в процесі управління національною економікою та забезпечення її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.В. Західноєвропейський вимір й контекст економічної ментальності щодо України та українців. URL: file:///C:/Users/User/Desktop/Olga_student/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.htm (дата звернення 20.02.2021).
2. Бондаренко О.В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. філософ. наук: 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Київ, 2007. 32 с.
3. Внуков Є.О. Соціетальні складові організаційної культури в транзитивному суспільстві. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 2015, вип. 65-66. URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2015/65-66/18.pdf> (дата звернення 10.03.2021).
4. Гайдай Т.В. Теоретико-методологические основы исследования экономической ментальности: институциональный аспект. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/595/113/1231/Gaidai.pdf> (дата звернення 18.02.2021).
5. Герасимова Е.М. Ментальність в структурі цінностей і цілей економічного знання. *Мультиверсум. Філософський альманах*. К.: Центр духовної культури, 2007. № 62. URL: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_62/Herasymova.pdf (дата звернення 27.02.2021).
6. Кенэ Франсуа, Тюрго Анн Робер Жак, Дюпон де Немур Пьер Самюэль. Физиократы. Избранные экономические произведения / пер. с фр., англ. и нем., предисл. П. Н. Клюкина Москва : Эксмо, 2008. 1199 с.

7. Латов Ю.В., Латова Н.В. Экономическая ментальность как неформальный институт экономики. *Постсоветский институционализм*. 2005. С. 347-374.

8. Маргасова В.Г. Инкорпорація потенціалу ментальності життєзабезпечення до методологічної схеми дослідження стійкості економіки України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 4. Т. 3. С. 88-96. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/VKNU-ES-2015-N4-Volume3_226.pdf (дата звернення 11.03.2021).

9. Никифоров А.Л. Соотношение рациональности и свободы в человеческой деятельности. *Исторические типы рациональности*. Т.1. Москва: Институт философии РАН, 1995. 298 с.

10. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2006. 495 с.

Бондаренко А. Ю., здобувачка вищої освіти 2 курсу гр. УП-191

Науковий керівник – **Киселиця С. В.**, к. філос. н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК РУШІЙНА СИЛА СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сучасні топові менеджери все частіше звертаються до канонів управління, які були сформульовані не одне десятиліття тому, використовуючи їх не як вагомий фактор теоретичного впливу на загал, а як елемент, що здатен своєю багаторічною функціональністю прискорити досягнення потрібного результату, розширити коло знань і рівень досвідченості в найкоротший термін.

Успішна діяльність організації у значній мірі залежить від теоретичної підготовленості та управлінських навичок її керівників. Тому рушійною силою підприємницької діяльності, вочевидь, постає філософія управління. Варто зауважити, що у кожної мислячої людини формується унікальне розуміння життєвої та ділової стратегії, власний стиль менеджменту і, відповідно, свій унікальний шлях до успіху, адже «програмування себе на позитивний результат (ощасливлення) не тільки вдалий психологічно-філософський прийом, а й науково доведений факт: зона головного мозку, котра відповідає за певні дії, може збільшуватись, якщо проводяться регулярні тренування» [1, с. 105]. Відтак, доцільно було б навіть для менеджера-початківця належним чином дослідити ті моделі, які дали позитивні результати і деінде вже були успішно реалізовані.

Філософія управління персоналом зосереджена, насамперед, не стільки на економічних відносинах, скільки на соціально-психологічних. Її основне завдання полягає у створенні ще на початковому етапі становлення компанії своєрідного морально-етичного кодексу на основі загальнолюдських цінностей і розповсюдженні цих принципів, норм і правил у взаєминах між співробітниками, які узгоджуються з соціокультурним контекстом етносу і політикою держави. Всупереч розхожій думці керівників малого і середнього бізнесу щодо окремої компанії, яка начебто ізольована від інших і знаходиться у внутрішньо-організаційному вакуумі, насправді кожна із них є необхідною ланкою загальнодержавного механізму забезпечення життєздатності суспільства. Менеджери різних рівнів цих підприємств у роботі з персоналом дуже часто беруть за основу власне матеріальне становище і свої моральні норми видають за загально-організаційні, що є неприпустимим, позаяк тим самим, очевидно, порушуються деякі права працівника [2].